

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Abruka looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva looduskaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning korrigeeritakse kaitseala piire.

Kaitseala asub Saare maakonnas Saaremaa vallas Abruka külas.

Abruka looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud kaitse all 1937. aastast, kui Vabariigi Valitsuse otsusega nr 98 maa-ala looduskaitse alla võtmise kohta võeti kaitse alla Abruka saare riigimetsa kvartal nr 26 terves ulatuses lehtmetsa kaitsealana. Looduskaitseala moodustati 2007. aastal Vabariigi Valitsuse määrusega nr 132 „Abruka looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Eelnõukohase määrusega korrigeeritakse kaitseala välispiiri, kuna rannajoon on muutunud ja aluskaart täpsustunud, ning muudetakse tsoneeringut, et kaitsta paremini kaitsealal asuvaid väärtuslikke vanu metsi. Uue kaitse-eeskirjaga täiendatakse kaitse-eesmärke lähtuvalt uutest teadmistest. Kaitsekorda muudetakse loodusväärtuste kaitseks ja vajadusest viia kaitsekord vastavusse kehtivate õigusaktidega. Laane- ja salumetsade täiendava range kaitse alla võtmisega täidetakse Eesti metsanduse arengukava (aastani 2020) ja looduskaitse arengukava (aastani 2020) eesmärki parandada rangelt kaitstava metsamaa tüpoloogilist esinduslikkust, nii et see teeniks strateegilist eesmärki „Metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine on tagatud”. Kaitse-eesmärgiks olevate metsakoosluste ja kaitsealuste liikide soodsat seisundit ei ole võimalik tagada piiranguvööndi režiimis, sest piiranguvööndis (kus on lubatud majandustegevus) ei ole võimalik tagada metsakoosluste puutumatut arengut, mis on vajalik koosluste ja neile omaste liikide (sealhulgas vanametsaliikide) soodsaks seisundiks. Puutumatust saab tagada vaid sihtkaitsevööndis. Muudatuse on tinginud ka vajadus tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide kaitse. Abruka looduskaitseala kuulub üleeuroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000 Abruka loodusala ja Kura kurgu linnualana.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Kadri Paomees (tel 452 7764, e-post kadri.paomees@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 447 7386, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Margus Kõiva (tel 5288 090, e-post margus.koiva@fortlegal.com). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta metsaökosüsteemi, poollooduslike kooslusi, elustiku mitmekesisust ning ohustatud ja kaitsealuseid liike. Kaitse-eesmärk on kaitsta loodusdirektiivi elupaigatüüpe, mida loodusdirektiiv looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid) (6280*), puisniidud (6530*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Kaitse-eesmärk on kaitsta kaitsealuseid linnuliike, keda linnudirektiiv loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetab I lisas, ja nende elupaiku. Need liigid on merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), räuskiir (*Sterna caspia*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*) ja väiketiir (*Sterna albifrons*). Samuti on kaitse-eesmärk kaitsta kaitsealuseid taime-, seene- ja samblikuliike. Need liigid on uimastav varesputk (*Chaerophyllum temulum*), varjuluste (*Bromus benekenii*), pori-nõiakold (*Circaea lutetiana*), harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*), jalaka-kauss-samblik (*Gyalecta ulmi*), sire varjusamblik (*Chaenotheca gracilenta*), harilik koobassamblik (*Thelotrema lepadinum*), sulgjas õhik (*Neckera pennata*) ja leht-kobartorik (*Grifolia frondosa*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Abruka looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus, ala esteetiline väärtus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine.

Haruldased ja ohustatud looduslikud ranniku-, niidu- ja metsakooslused. Abruka looduskaitsealal asuvad looduslikud ranniku-, niidu- ja metsakooslused – elupaigatüübid väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), lood (6280*), puisniidud (6530*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) – on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning osaliselt märgitud esmatahtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Lisaks eeltoodule on poollooduslike koosluste säilitamine Eesti looduskaitse üks olulisimaid vastutusvaldkondi, kuna meie poollooduslikud kooslused on ühed maailma liigirikkaimad elupaigad. Sellised loodusväärtused säilivad ainult inimese kaasabil. Ilma niitmise või karjatamiseta poollooduslikud kooslused võsastuvad ning nende liigirikkus kaob. Senise traditsioonilise niitmise ja karjatamise lakkamisele järgnev võsastumine ja roostumine on suurim niidukoosluste elurikkuse säilimist ohustav tegur (Looduskaitse arengukava aastani 2020). Nimetatud metsaelupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpi elupaigana või toitumisalana. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud liike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Loodusdirektiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. **Vanad laialehised metsad (9020*)** kui üleminek läänetaiga ja nemoraalsete metsade vahel on Eestis haruldane elupaigatüüp, kuna seda leidub võrdlemisi väikeste laikudena piiratud aladel. Levinud Soome lõunaosas ja Rootsis boreaalse valdkonna hemiboreaalses alavaldkonnas. **Soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*)** ohustab kuivendamine, samas on elupaigatüüp Eestis tüüpiline niisketel aladel levinud kooslus. Levinud

Soome edelaosa saarestikus ja muudes rannikupiirkondades, Rootsis on lodumetsad kõikjal tavalised. Need looduslikud metsakooslused on elupaigaks väga paljudele ohustatud ja haruldastele liikidele, mistõttu on looduse mitmekesisuse kaitse seisukohalt oluline rangelt kaitsstavate metsade võrgustiku ja selle puhveralade olemasolu (Eesti metsanduse arengukava aastani 2020).

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohulähedane liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Merikotkas on Eesti rannikualadel ning suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ajaloolist arvukuse taset ei ole seni saavutatud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 290–330 paari merikotkaid, kuid liigi arvukus oli sajandeid tagasi kindlasti suurem. Merikotka populatsiooni ohutegurid on jätkuv oht keskkonnamürkidest, sealhulgas pliiaavlite kasutamine, lisanduvad ohutegurid on sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi halvenemine, hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides ning vähesel määral lindude tahtlik tapmine (Merikotka kaitse tegevuskava; Elts, J., *et al.* 2019¹).

Naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohulähedane liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooria liikide hulka. Naaskelnokk on Lääne-Eestis levinud haudelind, kes pesitseb peamiselt väikestel laidudel, vähem ka rannaniitudel. Hinnanguliselt pesitseb Eestis praegu 150–250 paari naaskelnokkasid. Liiki ohustab elupaikade kinnikasvamine ja pesitsusaegne häirimine. (Elts, J., *et al.* 2019)

Jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*) ja tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohuvälised liigid, **väiketiir (*Sterna albifrons*)** ohulähedane liik ja **räusktiir (*Sterna caspia*)** ohualdis liik. Jõgitiir, randtiir ja väiketiir on arvatud looduskaitseaduse alusel III kaitsekategooria liikide hulka ning tutt-tiir ja räusktiir on arvatud II kaitsekategooria liikide hulka. Tiirud on koloniaalsed liigid, kes pesitsevad peamiselt Lääne-Eesti laidudel ja rannikul, harvem sisemaa veekogude ääres. Tiirude arvukus on viimastel aastatel püsinud üsna muutumatuna. Praegu on jõgitiiru arvukuseks hinnatud 5000–7000 paari, randtiiru arvukuseks 9000 – 11 000 paari, tutt-tiiru arvukuseks 800–1100 paari, väiketiiru arvukuseks 150–250 paari ja räusktiiru arvukuseks 200–300 paari. Tiire ohustab peamiselt häirimine. Lisaks on tiirudele suureks ohuks röövloomad (Elts, J., *et al.* 2019; eElurikkuse andmebaas).

Uimastav varesputk (*Chaerophyllum temulum*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi äärmiselt ohustatud liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooria liikide hulka. Tegemis on väga haruldase liigiga, mis kasvab ainult Abruka saarel laialehistele ja segametsade servadel, teede ääres ja põõsastikes. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus ja tallamine. (eElurikkuse andmebaas)

Varjuluste (*Bromus benekenii*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohulähedane liik ja on arvatud looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooria liikide hulka. Vastavalt Eesti taimede kukeaabitsale (2004) on varjuluste haruldane taim, mis kasvab varjukates leht- ja segametsades peamiselt Saaremaal ja Põhja-Eestis. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus ja tallamine. (eElurikkuse andmebaas)

¹ Elts, J., Leito, A., Leivits, M., Luigujõe, L., Nellis, R., Ots, M., Tammekänd, I. & Väli, Ü., Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2013–2017. *Hirundo*, 32, 1–39, 2019.

Pori-nõiakold (*Circaea lutetiana*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohustatud liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooria liikide hulka. Vastavalt Eesti taimede kukeaabitsale (2004) on pori-nõiakold haruldane taim, mis kasvab varjulistes metsades. Eestis leidub liiki ainult Abruka saarel ja Vooremaal. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, ehitustegevus ja tallamine. (eElurikkuse andmebaas)

Harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohulähedane liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel III kaitsekategooria liikide hulka. Kasvab vanemates leht- ja segametsades, puisniitudel ning parkides. Harilik kopsusamblik on levinud üle Eesti. Kuigi leiukohti on palju, on populatsioonid üldiselt väikesed ja killustunud. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus ja metsade vanuse muutumine.

Jalaka-kauss-samblik (*Gyalecta ulmi*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohualdis liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooria liikide hulka. Kasvab peamiselt salumetsades vanade laialehiste puude, näiteks jalaka ja saare korbal ning tüvel oleval samblal. Leitud võrdlemisi vähestes kohtades Lääne- ja Põhja-Eestis. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, metsade vanuse muutumine ja metsade kuivendamine.

Sire varjusamblik (*Chaenotheca gracilentia*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohualdis liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel II kaitsekategooria liikide hulka. Kasvab looduslähedastes metsades, peamiselt puude jalamil juurtevahelistes õõnsustes. Siredat varjusamblikku on leitud hajusalt Eesti eri osades. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, metsade vanuse muutumine, metsade kuivendamine, lagunevate ja õõnsate ning kuivade puude kadumine või nende hulga vähenemine.

Harilik koobassamblik (*Thelotrema lepadinum*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohulähedane liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel III kaitsekategooria liikide hulka. Kasvab leht- ja segametsades, peamiselt vanematel metsaaladel ning võrdlemisi niiskemates kasvukohtades, nagu soostuvates metsades, lodudel ja lammidel. Leiukohtade arvu põhjal on harilik koobassamblik Eestis sage, kuid seni ei ole seda leitud mandri kagunurgast ja keskosast. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, metsade vanuse muutumine ja metsade kuivendamine.

Sulgjas õhik (*Neckera pennata*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi ohuväline liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel III kaitsekategooria liikide hulka. Kasvab leht- ja segametsades, lehtpuude tüvedel, harva kividel. Levinud peaaegu üle Eesti. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus ja metsade vanuse muutumine.

Leht-kobartorik (*Grifola frondosa*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) järgi äärmiselt ohustatud liik ning on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Vastavalt leht-kobartoriku kaitse tegevuskavale on leht-kobartoriku elupaigaks tammikud, puisniidud, pargid ja taluõued. Viljakehad kasvavad vanade tamme, mõnikord ka tammekändude juurtel (näiliselt maapinnal). Leht-kobartoriku peamised ohutegurid on tamme raie ja tammekändude väljajuurimine ning teede- ja tehnovõrkude rajamine, samuti liigi vähene tundus ja levikuandmestik.

Abruka looduskaitseala esteetiline väärtus. Abruka saare laialehine salulehtmets on Läänemere piirkonnas ainulaadne, sest see on väidetavalt jäänuk soojematest kliimaperioodidest ja sarnaneb varju armastava taimestiku poolest Lääne-Euroopa põõgimetsaga. Laialehised metsad on levinud peamiselt seljandikel. Laialehises metsas kasvavad peapuuliigina valdavalt pärnad, sekka vahtrad, jalakad ja saared. Vähem leidub kaske,

haaba, kuuske ja tamme. Kõrgemad puud küünivad kuni 30 meetrini, puude iga ca 100 aastani, jalakate ja pärnade vanuseks loetakse isegi 110–200 aastat.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Abruca looduskaitseala kuulub Abruca loodusala koosseisus (Abruca loodusala, EE0040401) üleeuroopaliselt kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on Euroopa Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse.

Linnudirektiivi rakendamine

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude kütimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt leiduvate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusalade ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Abruca looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse (LKS § 14 lõige 2) teostamisel lähtutakse sellisel juhul LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse nõuetest. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest II ja III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse-eesmärgina, on keskkonnaregistri andmetel kaitsealal linnuliikidest veel II kaitsekategooria liik tõmmukajakas ning III kaitsekategooria liigid liivatüll ja punajalg-tilder. Taimeliikidest kasvavad alal veel II kaitsekategooria liigid jumalakäpp, kärbesõis ja läikiv kurereha ning III kaitsekategooria liigid harilik ungrukold, kahelehine käokeel, kuradi-sõrmkäpp, laialehine

neiuvaip ja mets-õunapuu. Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Abruka looduskaitseala on 1937. aastast kaitse all olev kompaktne metsa-ala, millel on oluline tähtsus loodusliku mitmekesisuse säilimisel. Ala kaitse all hoidmine on oluline eeskätt loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitse eesmärgil. Keskkonnastrateegia 2030 eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse vallas liikide elujõuliste populatsioonide säilitamiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.

Kaitsekorda muudetakse loodusväärtuste kaitseks ja vajadusest viia kaitsekord vastavusse kehtivate õigusaktidega. Laane- ja salumetsade täiendava range kaitse alla võtmisega täidetakse Eesti metsanduse arengukava (aastani 2020) ja looduskaitse arengukava (aastani 2020) eesmärki parandada rangelt kaitstava metsamaa tüpoloogilist esinduslikkust, nii et see teeniks strateegilist eesmärki „Metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine on tagatud”. Kaitse-eesmärgiks olevate metsakoosluste ja kaitsealuste liikide soodsat seisundit ei ole võimalik tagada piiranguvööndi režiimis, sest piiranguvööndis (kus on lubatud majandustegevus) ei ole võimalik tagada metsakoosluste puutumatut arengut, mis on vajalik koosluste ja neile omaste liikide (sealhulgas vanametsaliikide) soodsaks seisundiks. Puutumatust saab tagada vaid sihtkaitsevööndis. Muudatuse on tinginud ka vajadus tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide kaitse.

Uue kaitse-eeskirjaga täiendatakse kaitse-eesmärke lähtuvalt uutest teadmistest. Kaitse-eesmärgiks lisatakse elupaigatüüp kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210). Kuivasid niitusid lubjarikkal mulla leidub kaitsealal 7,2 ha esinduslikkusega B. Nimetatud elupaigatüüp on alale tüüpiline ja väärtuslik ning tuleb nimetada ka Abruka looduskaitseala kaitse-eesmärkidena. Väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), lood (6280*), puisniidud (6530*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) jäävad endiselt kaitse-eesmärkideks, sest on alale tüüpilised ja väärtuslikud elupaigatüübid. Väikesaari ja laidusid leidub kaitsealal 4,7 ha, rannaniitusid 44,4 ha esinduslikkusega B, loodusid 1 ha esinduslikkusega B, puisniitusid 1,2 ha esinduslikkusega C, vanu laialehiseid metsi 136,1 ha esinduslikkusega B ning soostuvaid ja soo-lehtmetsi 190,3 ha esinduslikkusega B.

Uue kaitse-eeskirjaga arvatakse piiranguvööndis asuvad metsad sihtkaitsevööndisse. Eesti pindalast moodustab mets umbes poole (ligikaudu 2,2 miljonit ha), olles seega riigi suurim väärtus. Range kaitse all oleva metsamaa pindala suurendamine on oluline, kuna intensiivse metsamajandusega on mõjutatud tuhanded omamaised metsades elutsevad liigid. Osale liikidele mõjub intensiivne metsamajandus laastavalt, kuna vanade metsade osakaal on hakanud vähenema, metsamaastik on killustunud ning kadumas on sobilikud elupaigad ja võimalused ümberasumiseks. Kõige enam on ohustatud laane-, salu- ja soovikumetsa kooslused, mis paistavad silma suure liigirikkusega. Ohustatud on need aga sellepärast, et viljakal pinnasel kasvavad metsad on suurema tootlikkusega ning seetõttu on majanduslik huvi nende vastu suurem (majandatakse rohkem). A. Lõhmuse Eesti rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilise analüüsi (2016. a) tulemusel selgus, et metsanduse arengukavaga seatud eesmärgi täitmiseks on vaja täiendavalt kaitse alla võtta ehk range kaitse esinduslikkust suurendada eelkõige salu- ja laanemetsade tüüpi kuuluvate metsade osas. Tüpoloogilise esinduslikkuse ja tüübipõhiste

vajakute kontseptsiooni aluseks oli põhimõte, et metsade range kaitse tagaks Eestis vanadele (vähemalt 100-aastased) metsadele iseloomuliku elusiku säilimise. Uue kaitse-eeskirjaga võetakse range kaitse alla (piiranguvööndi metsad arvatakse sihtkaitsevööndisse) u 78 ha vanu metsi, sh u 5 ha laanemetsi ja u 57 ha salumetsi.

Kaitse-eesmärgiks seatakse ohustatud liigid, millel on esinduslik kasvukoht või kellel on sobilik elupaik kaitsealal. Kehtivas kaitse-eeskirjas nimetatud linnuliike uue kaitsekorraga enam eesmärgiks ei seata, sest neid liike leidub pigem kaitsealaga piirneval hoiualal ja nende kaitse hoiualal on jätkuvalt tagatud. Samas nimetatakse kaitse-eesmärgidena ära osad liigid, kes on kehtivas kaitse-eeskirjas nimetatud lihtsalt I ja II kategooria kaitsealuste liikidena. Kaitse-eesmärgidena nimetatakse uues kaitse-eeskirjas merikotkast (*Haliaeetus albicilla*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), räusktiir (*Sterna caspia*), tutt-tiiru (*Sterna sandvicensis*), jõgitiiru (*Sterna hirundo*), randtiiru (*Sterna paradisaea*) ja väiketiiru (*Sterna albifrons*). Liigid on sellele alale tüüpilised, mistõttu on nende kaitse-eesmärgiks seadmiseks olemas eeldused ja see on otstarbekas, kuna tegemist on olulise elupaigaga. Merikotkast on kaitsealal kahes leiukohas ning viimased kinnitatud vaatlused ühe leiukoha kohta on 2014. aastast ja teise leiukoha kohta 2019. aastast. 2017. aasta seire andmetel oli kaitsealal naaskelnokka 18 paari, väiketiiru 27 paari, räusktiiru 2 paari, tutt-tiiru 1 paar, jõgitiiru 94 paari, randtiiru 150 paari ja väiketiiru 27 paari.

Ühtegi taimeliiki ei ole kehtiva kaitsekorraga kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud. Uue kaitsekorraga lisatakse kaitseala kaitse-eesmärkide hulka II ja III kategooria kaitsealused taime-, seene- ja samblikuliigid – uimastav varesputk (*Chaerophyllum temulum*), varjuluste (*Bromus benekenii*), pori-nõiakold (*Circaea lutetiana*), harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*), jalaka-kauss-samblik (*Gyalecta ulmi*), sire varjusamblik (*Chaenotheca gracilentia*), harilik koobassamblik (*Thelotrema lepadinum*), sulgjas õhik (*Neckera pennata*) ning I kaitsekategooria kaitsealune seeneliik leht-kobartorik (*Grifola frondosa*). Uimastav varesputk on väga haruldane ja seda leidub Eestis ainult Abruka saarel, kus see kasvab neljas leiukohas. Ühe leiukoha suurus on 13 ha, kahes leiukohas on arvukus (2011. ja 2013. aasta andmed) olnud 2–5. Varjuluste on haruldane liik, mida leidub Põhja-Eestis ja Saaremaal (põhiliselt Lääne-Saaremaal, sh Abrukal). Abrukal on 14 leiukohta, viimased vaatlused on aastast 2006, kuid liigile sobiv kasvukoht on säilinud, mistõttu võib eeldada, et liik on endiselt alal esindatud. Pori-nõiakolda leidub Eestis üksikutes kohtades, tegemist on haruldase liigiga. Abrukal kasvab seda kahes leiukohas, ühe leiukoha arvukus on teadmata, aga teises leiukohas oli 2011. aastal 200 taime. Harilik kopsusamblik on levinud üle Eesti, kuid Abrukal on Eesti kontekstis väga elujõuline ja arvukas populatsioon. Liiki leidub ohtralt kogu alal u 200 ha-l. Jalaka-kauss-sambliku populatsiooni Abrukal võib pidada Eesti kõige elujõulisemaks populatsiooniks. Abrukal kasvab liik u 22 ha-l. Siredat varjusamblikku on Abrukal u 48 ha-l ja harilikku koobassamblikku u 71 ha-l, tegemist on väga elujõuliste populatsioonidega. Sulgjat õhikut leidub Abrukal hajusalt kogu alal u 197 ha-l ja tegemist on väga elujõulise populatsiooniga. Leht-kobartorik on haruldane seeneliik, millel on Eestis 12 leiukohta. Abrukal on teada üks leiukoht, kus viimased andmed pärinevad 2013. aastast. 2019. aastal viljakehi ei leitud, kuid elupaik on liigile sobiv. Leht-kobartoriku kaitse tegevuskava kohaselt tuleb kasvukohas jätkuvalt tagada selle liigi kaitseks vajaliku kaitsekorra (sihtkaitsevööndi režiim) säilitamine.

Lisaks eespool kirjas olevale on Abruka looduskaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on ülepiinnaliselt Natura võrgustikku kuuluva alaga. Abruka loodusala hõlmab kaitseala.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitsealal on peamiseks kaitse-eesmärgiks looduslike elupaikade ja liikide kaitse looduslike protsesside kaudu, rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina jätkuvalt looduskaitseala. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega vööndi moodustamist ja vajaliku piirangu rakendamist (nt liikumispiirang liikide häirimise vältimiseks pesitsusajal, jahireguleerimine). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (metsasihid, teede servad) ja katastriüksuste piire või selgepiirilise orientiiri puudumisel ka mõttelisi sirgeid koordinaatidega kirjeldatud punktide vahel. Koordinaadid on esitatud tasapinnaliste ristkoordinaatidena meetermööduistikus ja geodeetilisel kujul. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kaitseala ei laiene, vaid väheneb, korrigeeritakse kaitseala välispiiri ja selle tulemusel tuleb korrigeerida ka Abruka hoiuala piiri. Looduskaitseala pindala on praegu 414,3 ha, pärast korrigeerimist 408,1 ha. Korrigeerimine toimub rannajoone muutumise ja aluskaardi täpsustumise tõttu (katastripiirid täpsustunud). Samuti arvatakse kaitseala koosseisust välja munitsipaalmaale jääv surnuaed (ligi 0,9 ha) ning riigimaale ja eramaale jäävad maa-alad, kus loodusväärtused puuduvad (kokku ligi 0,4 ha). Tervenisti jääb kaitseala koosseisu Kuressaare metskond 21 katastriüksus (katastriüksuse tunnus 43301:001:0233). Kaitsealast jäävad välja järgmised katastriüksused: Abruka looduskaitseala 1 (katastriüksuse tunnus 34801:014:0167), Kuusetee (katastriüksuse tunnus 34801:014:0098), Kuuse (katastriüksuse tunnus 34801:014:0081), Kaasiku (katastriüksuse tunnus 34801:014:0085), Vahtra (katastriüksuse tunnus 34801:014:0089), Eduardi (katastriüksuse tunnus 34801:014:0065) ja Kalmistu (katastriüksuse tunnus 43301:001:0232). Kaitseala osakaal väheneb Jalaka katastriüksusel (katastriüksuse tunnus 34801:014:0064).

Kaitseala koosneb jätkuvalt kolmest lahustükist. Abruka saarele jääv osa on piiritletud vastavalt katastripiiridele ja rannajoonele ning jääb kogu ulatuses riigimaale. Kogu praegu piiranguvööndisse jääv ala arvatakse Salumetsa sihtkaitsevööndisse (78 ha) ja moodustatakse eraldi Kõrvemetsa sihtkaitsevöönd merikotka kaitseks. Kõrvemetsa sihtkaitsevöönd jääb tervenisti riigimaa metsakvartalis 456, kus kehtib ka praegu liikumispiirang merikotka häirimise vältimiseks. Selguse huvides on mõistlik tsoneerida liikumispiiranguga ala eraldi sihtkaitsevööndiks. Kõrvemetsa sihtkaitsevööndi läänepiir kulgeb mööda teed (tee jääb vööndist välja), lõunapiir mööda metsasihti, idapiir mööda katastriüksuse piiri ja põhjapiir kvartali 456 nurgast mööda mõttelist sirget saare keskel asuva niidu serva punktini ristkoordinaatidega X=6 446 047,667 ja Y=412 212,719 ning sealt mööda niidu serva tee serva punktini ristkoordinaatidega X=6 446 009,516 ja Y=412 116,683 (tee jääb vööndist välja). Kaitseala lahustükkidena olevate Kasselaiu ja Linnusita saare piirid on korrigeeritud vastavalt rannajoonele ja nende puhul sisulisi piirimuudatusi ei tehta. Mõlemad saared on tsoneeritud Väikesaarte sihtkaitsevööndisse. Salumetsa sihtkaitsevööndi pindala on uue kaitsekorraga 315,2 ha, Kõrvemetsa sihtkaitsevööndi pindala on 33,7 ha ja Väikesaarte sihtkaitsevööndi pindala on 59,1 ha. Eramaad jäävad ainult Väikesaarte sihtkaitsevööndisse (pindalamuudatusi

ei ole), kokku 33,5 ha. Riigimaad jääb kaitsealale 372,7 ha. Jätakuvalt riigi omandis olevat maad jääb kaitsealale 1,9 ha.

Salumetsa sihtkaitsevööndisse jäävad metsa- ja niidukooslused, kaitstavad liigid ning nende elupaigad. Kõrvemetsa sihtkaitsevööndisse jäävad metsakooslused ja kaitsealused liigid. Väikesaarte sihtkaitsevööndisse jäävad niidukooslused, väikesaartele iseloomulik elustik ja kaitstavad liigid.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne muude huvide suhtes.

Senise kaitseala ja hoiuala piiride muutmiseks ning kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 8. mai 2007. a määrus nr 132 „Abruka looduskaitseala kaitse-eeskiri” ning Vabariigi Valitsuse 27. juulil 2006. a vastu võetud määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” lisas esitatud kaart „Abruka” asendatakse käesoleva määruse lisas 2 esitatud kaardiga.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmäärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud kolme sihtkaitsevööndisse.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning püüda kala kogu kaitsealal, välja arvatud määrusega sätestatud juhtudel Kõrvemetsa sihtkaitsevööndis, Kasselaiul ja Linnusita saarel (inimeste viibimine on keelatud Kõrvemetsa sihtkaitsevööndis ja Kasselaiul 15. veebruarist kuni 31. juulini ja Linnusita saarel 15. aprillist kuni 31. juulini). Sihtkaitsevööndis viibimise keeld ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele ning kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele. Inimeste viibimine on piiratud ajaliselt kaitsealuste lindude pesitsuskohtades ja häirimistundlike kaitstavate liikide elupaikades. Väljaspool neid alasid ei ole inimeste liikumist piiratud, kuna see ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Eelmise kaitsekorraga ei reguleeritud alal kalapüüki ja seega oli kalapüük kaitsealal keelatud. Uue kaitsekorraga lubatakse kaitsealal kalapüük, kuna see ei kahjusta ala kaitse-eesmärke. Kaitsealale otseselt ühtegi veekogu ei jää, välja arvatud mereveetaseme tõusu ajal, aga kaitsealal loetakse kalapüügiks ka seda, kui kaldalt, mis asub kaitsealal, püütakse kala veekogust, mis jääb väljapoole kaitseala. Selline tegevus ei ole sage, kuid samas pole põhjust seda keelata.

Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitsealal on olemas külastustaristu: matkarada, puhkekohad saare keskel ja saare lõunaosas. Rahvaüritus on organiseeritud üritus, näiteks matk, orienteerumis-, jalgratta- vm spordiüritus, õppus, meelelahutus-, kaubandus- vm üritus. Piirang võimaldab rahvaürituste korraldamist ettevalmistatud kohtades ilma kaitseala valitseja nõusolekuta, kuid samas väldib suuremaid rahvakogunemisi, mida ettevalmistatud taristu ei pruugi mahutada või võib rahvaüritusega kaasneda elustiku liigne häirimine. Kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistamata kohas rahvaürituse kooskõlastamise nõue on vajalik, et vältida tallamistundlike piirkondade häirimist ja näiteks häirimistundliku merikotka pesitsemise segamist. Piirang võimaldab vältida rahvakogunemisi, samas saab kaitseala valitseja nõusolekul korraldada loodushariduslikke rahvaüritusi ettevalmistamata kohtades ka suuremale osalejaskonnale. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste korraldamiseks eeldusel, et need ei ohusta loodusväärtusi.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud kaitseala valitsemise või kaitse korraldamisega seotud tegevustel, järelevalve- ja päästetöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Nõusoleku küsimise eesmärk on suunata lõkketegemine sinna, kus selle mõju loodusväärtustele oleks minimaalne. Kaitsealuste liikide elupaiku ja looduskaitsekselise kõrgema väärtusega poollooduslikke kooslusi võib kahjustada telkimisega kaasnev võimalik liigne tallamine. Vales kohas lõkke tegemine võib kahjustada poolloodusliku koosluse rohukamarat, kaitsealuseid taimi ning põhjustada kulu- ja metsapõlenguid. Lõkke tegemine väljaspool selleks ettenähtud kohta hävitab elustikku lokaalselt ja tegevusega kaasneb tulekahjuoht. Reguleerimata telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal seavad ohtu kaitseväärtuste säilimise, kuna suureneb negatiivne mõju kooslustele (tallamine, prahistamine, ebaseaduslikud lõkkekohad jne). Kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud telkimis- ja lõkkekohti kaitsealal praegu ei ole, kuid kaitsekord võimaldab vajaduse korral neid tulevikus rajada.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud töödel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine 1. augustist 14. veebruarini, välja arvatud linnujaht, mis on kaitsealal keelatud aastaringselt. Jahipidamine väljaspool lubatud ajavahemikku, välja arvatud liikumispiirangu ajal Kõrvemetsa sihtkaitsevööndis, ja linnujaht on lubatud kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul kaitse-eesmärgi saavutamiseks ja ulukite tekitatud kahjustuste vältimiseks. Jahipidamise üldpiirang lähtub merikotka pesitsusperioodist ja peab tagama merikotka häirimatuse pesitsuse ja noorlindude iseseisvumise ajal. Jahipidamine väljaspool lubatud ajavahemikku ja linnujaht on lubatud kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul kaitse-eesmärgist lähtuvalt, ulukite tekitatud kahjustuste vältimiseks ning teadustöö eesmärgil, kusjuures kaitseala valitseja võib seada tingimusi jahipidamise viisi ja aja kohta. Siinjuures tuleb arvestada, et see erand ei kehti Kõrvemetsa sihtkaitsevööndis, kus üldisest viibimispiirangust tulenevalt ei saa kaitseala valitseja anda ka nõusolekut jahipidamiseks nimetatud erandjuhtudeks. Kaitse-eesmärke ohustavate ulukite hulka liigitatakse need ulukid, kes võivad hakata tekitama kahju kas inimesele või kaitseala loodusväärtustele, näiteks rebane, kährik jt lindudele nende pesitsus- ja peatuspaikades. Kaitseala valitseja võib lubada jahipidamist konkreetsele ulukiliigile igakordse kahju tekkimise korral. Kuna ei ole teada, milline liik ja millisel ajahetkel võib kaitsealal muutuda kaitse-eesmärke ohustavaks, siis ei ole otstarbekas esitada nende liikide loetelu ja küttimise aega, vaid kaitseala valitseja saab määrata, millise liigi küttimist, kui palju, millal ja millisel viisil võib konkreetset juhul lubada. Linnujaht on alal keelatud, kuna kaitseala Väikesaarte sihtkaitsevööndis on tegemist oluliste linnusaartega ja jaht häirib oluliselt pesitsevaid linde. Linnujahti peetakse kaitsealaga piirneval hoiualal, seega on huvi linnujahi vastu kaitsealal väike. Kuna tegemist on linnukaitseliselt olulise alaga, siis kaalub looduskaitseline huvi jahindusliku huvi üle.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja taastamiseks vajalik tegevus, koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ja poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalikud hooldus- ja taastamistööd. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks võib tekkida vajadus lubada näiteks kaitse-eesmärgiks seatud uimastava varesputke ja varjuluste paremate valgustingimuste tagamiseks kujundusraieid, millega eemaldatakse liiki liigselt varjutavad, peale kukkunud ja võrasse kasvavad puud. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikud tegevused on need, mis on vajalikud liikide elupaikade seisundi parandamiseks ja liigilise mitmekesisuse suurendamiseks ning mille tegemist saab kaitseala valitseja vastavalt vajadusele suunata. Uimastav varesputk ja varjuluste on metsaservade liigid ja nende säilimiseks on vajalik hoida poolvarjulisi metsaservi. Metsaservad sihtkaitsevööndis ilma sekkumata ei säili, mistõttu tuleb aeg-ajalt otsustada, kas ja millisel määral on vaja liikide elutingimusi parandada. Kuna

kaitsekorda planeeritakse pikaks ajaks ning nende tegevuste mõju kõikidele kaitseala eesmärkidele sõltub paljudest asjaoludest, siis pole määrusega võimalik ette näha kõigile olukordadele sobivaid tingimusi ja need on jäetud seetõttu kaitseala valitseja igakordseks kaalutusotsuseks. Koosluse kujundamisena võib kaitseala valitseja lubada sihtkaitsevööndis näiteks poollooduslike koosluste taastamist ja hooldamist, kujundusraiet üksikute puude väljaraiumiseks ja häilude raiumist metsakoosluste mitmekesisuse taastamiseks. Raietega võib lubada puistute liigilise mitmekesisuse kujundamist ja metsade bioloogilise mitmekesisuse suurendamist. Raietingimuste seadmisel tuleb arvestada, et raiutaval alal ei häiritaks eelkõige merikotka pesitsemist, ja seetõttu on vajalik seada raiele ajalisi piiranguid. Raie tehnoloogia, aja ja puistu koosseisu nõuete kooskõlastamine kaitseala valitseja poolt tagab kontrolli elupaikade soodsa seisundi säilitamise üle.

Kaitse-eeskirjaga on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tootmisotstarbeta ehitiste püstitamine kaitseala tarbeks ning tee ja tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitseala ja kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks, kusjuures kaitse-eesmärgist lähtuvalt on kaitseala tarbeks lubatud ehitada ka ehituskeeluvööndisse. Kuna ehitamise mõju nii eesmärkidele kui ka ümbritsevale alale (tallamine, häirimine, väärtuste hävitamine jne) sõltub suuresti ehitise eripärast, nagu asukoht, kasutatav tehnoloogia, ehituse maht ja aeg, siis tuleb seda iga kord eraldi hinnata, mistõttu on see tegevus jäetud kaitseala valitseja igakordseks kaalutusotsuseks. Uute ehitiste püstitamine sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja nõusolekuta on keelatud, et vältida seal paiknevate väärtuslike koosluste ja kaitsealuste liikide elupaikade kahjustumist. Survet kaitsealal ehitamiseks pole, sest Abruka saarele jääv kaitseala osa on kõik riigimaa ja huvi kinnistu tarbeks ehitada pole. Eramaad jäävad Kasselaiule ja Linnusita saarele, aga need jäävad kõik ehituskeeluvööndisse. Kaitseala tarbeks vajalike ehitiste alla kuuluvad eelkõige laudad, varjualused ja muud kaitseala poollooduslikel kooslustel karjatatavate kariloomade tarbeks vajalikud ehitised, hooldustehnika liikumiseks vajalikud rajatised (sh purded, truubid, ligipääsuteed), koosluste ja liikide elupaikade taastamiseks vajalikud rajatised ning loodushariduse edendamiseks vajalikud rajatised ja väikehooned (sh laudteed, vaatlustornid, kuivkäimlad). Uusi ehitisi on lubatud rajada, kui selle tulemusel ei kahjustata kaitsealuste liikide elupaiku või kaitstavate elupaigatüüpide seisundit. Kaitseala tarbeks tootmisotstarbeta ehitiste ehituskeeluvööndisse ehitamine ei nõua selle vähendamist kooskõlas LKS § 38 lõikega 7. Lubatud on ka olemasolevate ehitiste hooldustööd. Lubatud tööde hulka kuuluvad olemasolevate hoonete, teede, matkaradade ja muude ehitiste hooldustööd. Kaitsealal on kuivkäimla, pinklaud ja kaks väikest varjualust, kuhu on kunagi metsloomadele söödavihtasid pandud. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue võimaldab seada tingimusi tööde tegemise viisile ja ajale lähtuvalt kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide vajadusest.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid lubatakse juhul, kui nende hooldamine ei avalda ulatuslikku negatiivset mõju ala loodusväärtustele ja see on vajalik, kui maaparandussüsteemi hooldamata jätmine tekitaks kahju väljaspool kaitseala piiri asuvatele aladele. Kaitseala valitsejale selles küsimuses kaalutusõiguse andmise eesmärk on leida kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ja loodusväärtuste kaitse vahel. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmine tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Maaparandussüsteemide hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine, välja arvatud kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid ja prügi, samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel

arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ega kahjustataks loodusväärtusi. Kaitseala valitseja saab maaparandussüsteemide hoiutöödele nõusoleku andmisel seada vajaduse korral ajalisi jm piiranguid, et piirnevad loodusväärtused säiliks soodsas seisundis. Kaitseala keskel ühtegi maaparandussüsteemi ei ole, üks kraav jääb kaitseala põhjaosa serva ja selle hoiutööd ei mõjuta kaitsealal asuvaid väärtusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul ning temaga kooskõlastatud kohtades ja ajal on lubatud pilliroo ja adru varumine. Nii saab varumist lubada väljaspool lindude pesitsusaega, säilitades roostikulindude pesitsemiseks vajalikke olulisi roomassiive. Roogu võib varuda kas külmast või põuast tahkel pinnasel või tehnikaga, mis ei kahjusta pinnast.

2.5.2.2. Vajalikud tegevused

Kaitseala poollooduslike koosluste aladel on nende ilme ja liigikoosseisu taastamiseks ja säilitamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ning kujundamine. Vajalikke tegevusi korraldab kaitseala valitseja. Poollooduslike koosluste hooldamine on vajalik, kuna hooldamata kooslused võsastuvad ning poollooduslikke kooslusi hooldamata pole võimalik tagada kaitse-eesmärgidena nimetatud niidukoosluste soodsat seisundit. Abruka looduskaitsealal inventeeritud poollooduslike koosluste pindala on ligikaudu 60 ha.

2.5.2.3. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud (kooskõlas määrusega sätestatud erisustega) majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, st tegevused, mis ei lähtu kaitseala kaitse-eesmärkidest, kuna selle käigus võivad hävida metsa- ja niidukooslused ning kaitsealused taim- ja loomaliigid, mille säilitamine on sätestatud kaitse-eesmärgina. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse kaitsealal majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Inimeste viibimine, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning kaitse korraldamisega seotud töödel, on keelatud Kõrvemetsa sihtkaitsevööndis ja Kasselaiul 15. veebruarist 31. juulini ning Linnusita saarel 15. aprillist 31. juulini. Need alad on ohustatud linnuliikide (sealhulgas kaitstavate liikide ja linnudirektiivi liikide) olulised pesitsusalad, kus inimeste viibimine häirib pesitsevaid linde ning põhjustab pesapaikade hülgamist ja munade või pesapoegade hukkumist. Maas pesitsevate lindude lendu ajamisel avastavad nende pesad kiskjad. Pesitsusedukuse tagamiseks on pesitsusajal kehtestatud liikumispiirangud kaitstavate linnuliikide kõige olulisemates pesitsuskohtades. Kõrvemetsa sihtkaitsevööndis ja Kasselaiul on piirang varasem merikotka pesitsemise tõttu. Linnusita saare piirang kestab juuli lõpuni, et tagada pesitsusaegne rahu ka hilisematele pesitsejatele.

2.5.2.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lisasööta jahiulukeid, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 30. jaanuarist–23. veebruarini 2020. a Keskkonnaameti Kuressaare kontoris ning Saaremaa Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu toimumise kohta ilmusid 28. jaanuaril 2020. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 25. jaanuaril 2020. a kohalikus ajalehes Meie Maa. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 30. jaanuaril 2020. a. Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel. Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta 17-le maaomanikule. Teavitus saadeti ka Riigimetsa Majandamise Keskusele, Saaremaa Vallavalitsusele, Kuressaare jahipiirkonnale ja Keskkonnainspeksioonile. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväited. Kirjad sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtjaks ei esitata, loetakse seda kaitse-eeskirja muutmise eelnõuga nõustumiseks. Nimetatud ajaks esitas ettepaneku ainult Saaremaa Vallavalitsus.

Saaremaa Vallavalitsus kirjutas, et Abruka looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu seletuskiri toob ära, et poollooduslike koosluste taastamistoetuste summa olenevalt niidu tüübist ja töö iseloomust on kuni 885 eurot/ha, aga see väide ei ole päris korrektne. Selline on taastamistoetuse maksimaalne tasumäär loodushoiutoetuse meetmest, kus toetuse määrad on fikseeritud ja ei vasta sageli tööde reaalsele maksumusele. Lisaks loodushoiutoetusele on aga ka muid meetmeid, kust niidukoosluste taastamistöid rahastatakse. Need on näiteks SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogramm ja Ühtekuuluvusfondi vahendid või LIFE meede, mille puhul makstav taastamistoetus on reeglina turuhinna- või kulupõhine, mitte fikseeritud. Saaremaa Vallavalitsus küsis, kas määruse mõju ja rakendamiseks vajalike kulutuste peatükis oleks paslikum rääkida ka taastamistöde võimalikest reaalsetest maksumustest ja alternatiivsetest rahastamisvõimalustest? Keskkonnaamet vastas Saaremaa

Vallavalitsusele, et käsitleb kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirjas riigile tulenevaid kohustusi. See ei välista poollooduslike koosluste taastajatel taotleda raha muudest meetmetest, kuid seletuskirjas käsitletakse ainult riigieelarvest tulenevaid kulutusi.

Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu 17. märtsil 2020. a kell 15 Keskkonnaameti Kuressaare kontoris jäi koroonaviiruse leviku ennetamise tõttu ära. Kuna avaliku väljapaneku perioodil eramaaomanikelt eelnõu kohta ettepanekuid ega vastuväiteid ei esitatud, tegi Keskkonnaamet looduskaitseseaduse § 9 lõike 8 alusel ettepaneku avalikku arutelu mitte korraldada. Vastav info avaldati Keskkonnaameti koduleheküljel ja saadeti e-posti teel maaomanikele, kelle e-post oli Keskkonnaametile teada.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktile 1 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Abruka loodusala, mis hõlmab Abruka looduskaitseala. Seetõttu tuleb Abruka looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Abruka loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008 lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2020. a rakendusotsusega (EL) 2020/494, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kolmeteistkümnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2020) 1713 all, ELT L 111, 08.04.2020, lk 1–175).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Abruka looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Abruca loodusala ja Kura kurgu linnuala piire, et viia need vastavusse kaitseala ja hoiuala piiridega. Korrigeerimine toimub rannajoone muutumise ja aluskaardi täpsustamise tõttu (täpsustunud katastripiirid). Samuti arvatakse kaitseala koosseisust välja munitsipaalmaale jääv surnuaed (ligi 0,9 ha) ning riigimaale ja eramaale jäävad jupikesed, kus loodusväärtused puuduvad (kokku ligi 0,4 ha).

Tervenisti jääb looduala koosseisu Kuressaare metskond 21 katastriüksus. Loodusalast jäävad välja järgmised katastriüksused: Abruca looduskaitseala 1, Kuusetee, Kuuse, Kaasiku, Vahtra, Eduardi ja Kalmistu.

Loodusala osakaal väheneb Jalaka katastriüksusel.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määruse kaitsekorra muutmine ja metsade täiendava range kaitse alla võtmine aitab kaasa väärtuslike metsaelupaikade säilitamisele ja nende soodsa seisundi saavutamisele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2020 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Abruca looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kehtestatud õigusaktidega kooskõlla viia. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Kuna kaitseala pindala väheneb 6,2 ha ja 79 ha varem piiranguvööndisse jäävast alast arvatakse sihtkaitsevööndisse, laekub maamaksu Saaremaa vallale vähem ligikaudu 90 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kuna Abruca looduskaitsealal eramaa sihtotstarbeline kasutamine ei muutu, ei kaasne riigieelarvele kulusid maa riigile omandamisega.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi ligikaudu 60 ha. Taastamistoetuste summa olenevalt niidu tüübist ja töö iseloomust on kuni 885 eurot/ha. Poollooduslike koosluste hooldamise toetuse suurus on 85–450 eurot/ha aastas. Poollooduslike

koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ja taastatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

Abruka looduskaitseala kaitsekorra uuendamisega arvatakse piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse juurde 79 ha riigimetsa. Vastavalt Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutustele vähendab range kaitse Saaremaal puidukasutuse tulu keskmiselt 100 eurot hektari kohta aastas. Lähtudes sellest, et ka piirangutega metsade majandamine oli varem kitsendatud ja vastavalt Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raie mahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu lisapiirangute seadmisel ligikaudu 10 euron hektari kohta aastas. Kogu ala puhul on tegemist küpse metsaga. Arvestades alal asuva küpse metsa osakaalu, kus oleks lähima kümne aasta jooksul võimalik piirangute muutmiseta raie teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 790 eurot aastas. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raie küpsetel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.